

Creatief financieren

Volgens sommige zegslieden blijven er op dit moment vele nuttige investeringen achterwege. Vaak gaat het om zaken waaruit de overheid zich onder invloed van geldgebrek geleidelijk heeft teruggetrokken. De vraag die dan volgt is steevast: kunnen private financiers niet een creatieve oplossing verzinnen?

Van tijd tot tijd valt mij de eer te beurt het standpunt van de bankier te mogen vertolken waar het gaat om de financiering van zaken als 'de toeristische infrastructuur' of 'de gebouwde omgeving'. Hoe graag ik mijn gastheren ook terwille zou willen zijn, ik heb ze tot dusverre moeten teleurstellen. Het gezegde gaat dat een bankier iemand is, die je zijn paraplu uitleent als de zon schijnt, en hem terugvraagt als het regent. En zo is het precies. Een goede bankier is een beroepsmatige zwartkijker. Hij leent geld uit en er zijn dan maar twee mogelijkheden: of hij krijgt zijn geld met de overeengekomen rente terug of hij krijgt minder tot - in het slechtste geval - helemaal niets. Hij krijgt echter nooit meer dan de vaste betaling die is overeengekomen. De ondernemer kent zowel goede als kwade kansen, in tegenstelling tot de bankier die alleen kwade kansen kent. Geen wonder dat de analyse van de bankier zich vooral richt op de vraag hoezeer het allemaal zou kunnen tegenzitten en of in die situatie nog kan worden terugbetaald.

Voor diegenen die een project gefinancierd willen zien, of dat nu in de private sector is of in de (semi)publieke sfeer, bevat deze constatering een goed bericht en een slecht bericht. Het goede bericht is dat voor alles financiering is te krijgen waar een voldoende kasstroom bestaat om rente en aflossing te betalen: ook voor projecten in de toeristische sfeer of voor 'de bebouwde omgeving'. Het slechte bericht is niet minder simpel: geen kasstroom, geen financiering, ook niet met innovatieve, creatieve constructies. Waar niet is, verliest de keizer zijn recht. Private financiering van grondaankopen door de overheid ten behoeve van de ecologische hoofdstructuur is dus niet of slechts in zeer beperkte mate mogelijk; bosbouw is nu eenmaal een verlieslatende zaak in ons land. En voor slechte toeristische projecten loopt de bankier echt niet warm, ook niet voor een toeristische ontwikkelingsbank die deze projecten bij gebrek aan private financiering alsnog van geld zou moeten voorzien.

Betekent dit dat er met 'creatief financieren' dan helemaal niets valt te doen? Zo somber is het beeld nu ook weer niet. De bankier kan oplossingen aandragen om gelden die pas over een aantal jaren en/of gespreid in de tijd beschikbaar komen, om te zetten in een bedrag ineens dat nu direct beschikbaar komt. Zo zijn er budgetten voor bodemsanering die pas over vele jaren beschikbaar komen. Voor de bankier is dat niet erg, *als ze* maar beschikbaar komen. Wil een gemeente nu al de grond gaan reinigen, dan zijn daar oplossingen voor.

Wat de private sector ook kan, is wegen aangeven om bestaande budgettaire ruimte efficiënter te gebruiken. In 'Leren van restaureren' (ESB, 7 oktober 1992) gaf ik daar een voorbeeld van. Door niet subsidies rechtstreeks aan de subsidienemer te geven, maar deze in een apart fonds te stoppen van waaruit zachte leningen (lage rente) worden verstrekt, wordt een revolving fonds gecreëerd. Via aflossingen komt de subsidiegulden weer terug in het fonds en kan vervolgens opnieuw worden besteed. Zo zouden ook onze ontwikkelingsgelden efficiënter kunnen worden aangewend. Zo'n fonds zal ongetwijfeld nog steeds een belangrijk deel van zijn vorderingen moeten kwijtschelden, maar het overige, nog steeds aanzienlijke deel van de gelden komt beschikbaar voor hergebruik.

Veel van de 'creatieve financieringsoplossingen' zijn vooral gericht op het benutten van begrotingsregels. Vroeger werden bij voorbeeld leningen aan woningcorporaties gegarandeerd door de overheid. Nu gebeurt dat door een garantiefonds dat de sector gedeeltelijk zelf vult en waarvoor de overheid een achtervanggarantie geeft. Het totale bedrag aan uitstaande garanties van de overheid kan daardoor belangrijk afnemen. Dat lijkt mooi, totdat men zich realiseert dat tegenover een gulden aan garanties ineens belangrijk grotere risico's staan dan voorheen. Het risico is als het ware 'verdicht', de politieke doelstellingen rond de Rijksbegroting zijn bevredigd, maar in werkelijkheid is er niet veel gebeurd. Iets soortgelijks gebeurt wanneer de overheid in plaats van koop overgaat tot financiële lease. In wezen heeft men dan toekomstige begrotingsuitgaven met een private financierer contant gemaakt om niet nu het investeringsartikel te belasten. Op zich kan dit heel rationeel zijn, maar politici moeten niet de illusie hebben dat hierdoor de financieringspositie van de overheid wezenlijk is veranderd. In het bedrijfsleven zou men zeggen dat er een 'off balance' financiering heeft plaatsgevonden, waarvan men 'vergeten' is de hoofdsom bij de schuld te tellen.

Het voorgaande betekent niet dat de overheid het 'verkeerd' doet als zij overgaat tot lease of publiek-private samenwerkingsconstructies. Er wil vooral mee gezegd zijn dat al deze oplossingen wel kunnen helpen bij een onmiddellijk financieringsprobleem, maar alleen als daar van overheids- of andere zijde toekomstige uitgaven tegenover staan. Projecten zijn slechts financierbaar voorzover er toekomstige kasstromen tegenoverstaan, hoe dan ook gegenereerd en van wie dan ook afkomstig. Bankiers zijn geen tovenaars die dat kunnen veranderen.

M.J.L. Jonkbarth